

УДК: 378.22 + 378.015.324.4 : 159.923.2

Козак Л.В.,

доцент кафедри теорії та історії педагогіки

Київського університету імені Бориса Грінченка,

кандидат педагогічних наук

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються питання, пов'язані з проблемою реалізації акмеологічного підходу в контексті підготовки магістрів педагогіки вищої школи до інноваційної професійної діяльності. Автор характеризує основні категорії акмеології, розкриває сутність акмеологічного підходу, обґрунтовує психолого-педагогічні умови його реалізації.

Ключові слова: *акмеологія, акмеологічний підхід, творчість, творча індивідуальність педагога, творче самовдосконалення, прагнення до професійного успіху, інноваційна професійна діяльність.*

Важливим завданням сучасної вищої освіти є підготовка інноваційної особистості, здатної творчо мислити, висувати і втілювати в життя соціально значимі інноваційні проекти, знаходити нестандартні підходи у вирішенні професійних проблем, постійно збагачувати свої знання і вміння, саморозвиватися, досягаючи висот професіоналізму. Це особливо актуально у підготовці майбутніх викладачів вищої школи, оскільки лише викладач з високим інноваційним потенціалом здатний підготувати фахівця, спроможного до успішної та ефективної професійної діяльності в суспільстві.

Одним із найбільш ефективних сучасних підходів, що дозволяє цілеспрямовано і комплексно вирішувати окреслені завдання, є акмеологічний підхід.

Проведений аналіз наукових досліджень з різних проблем та напрямів акмеології (О.С. Анісімов, О.О. Бодальов, А.О. Деркач, В.Г. Зазикін, Н.В. Кузьміна та ін.) обґрунтовує необхідність пошуку вищою школою нових педагогічних підходів, орієнтованих на вільний розвиток особистості майбутнього фахівця, на виявлення його творчої ініціативи, самостійності, мобільності, самореалізації, що безумовно, актуалізує акмеологічний підхід у підготовці магістрів педагогіки вищої школи до інноваційної професійної діяльності.

Акмеологія (від грец. *akme* – пік, вершина, зрілість, розквіт) як самостійна галузь наукового знання вивчає закономірності та механізми розвитку людини, можливості самореалізації її творчого потенціалу на шляху до вершин професіоналізму і майстерності.

Вперше поняття «акмеологія» було введено у науковий обіг психологом О.М. Рибніковим у 1928 році як назва науки про розвиток зрілих людей.

У наш час ця міждисциплінарна галузь знань в системі наук про людину, що виникла на стику природничих, суспільних і гуманітарних дисциплін, активно розвивається включаючись в суспільну практику.

Акмеологія, по суті, - це наука про якість людини та про якісне наповнення життя.

Метою акмеології є удосконалення людини, допомога в досягненні нею вершин у фізичному, духовному і професійному розвитку, гуманізація цього розвитку.

У даному контексті головною акмеологічною проблемою є аналіз того, як саме відбувається самовдосконалення, як формується професійна спрямованість, розвиток здібностей до творчої діяльності, стимулювання професійної компетентності.

Вчені-дослідники зазначають, що предметом акмеології є закономірності, умови та фактори, що сприяють досягненню вершин професіоналізму, самореалізації, розкриттю творчого потенціалу особистості. Серед факторів саморуху до вершин майстерності в акмеології виділяють

об'єктивні (якість отриманої освіти) та суб'єктивні (мотиви, спрямованість, задатки, здібності, професійна компетентність, уміння ефективно вирішувати виробничі проблеми) [1]. Пріоритетна роль при цьому відводиться суб'єктивним факторам, зокрема, вмінню вибирати власний шлях і власні вершини, до яких слід прагнути.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на науковий інтерес до акмеології, акмеологічні аспекти в системі вищої педагогічної освіти залишаються ще малодослідженими.

Саме тому, в систему підготовки магістрів педагогіки вищої школи до інноваційної професійної діяльності необхідно закласти компоненти, що активізували б процеси усвідомлення магістрантами своєї діяльності, дозволили б сформуванню необхідних професійних якостей.

Метою даного дослідження є розкриття напрямів творчого самовдосконалення особистості педагога з позицій акмеології, висвітлення особливостей реалізації акмеологічного підходу в контексті підготовки магістрів педагогіки вищої школи до інноваційної професійної діяльності.

Акмеологія досліджує найбільш творчі періоди в житті людини, етапи її зрілості. Головна ознака людської зрілості, в контексті акмеології, - це вищий рівень продуктивної діяльності людини, це вершина професіоналізму, його акме.

При цьому педагогічний професіоналізм, в акмеологічному розумінні, визначається як стійка якість суб'єкта, що забезпечує високу продуктивність педагогічної діяльності, її гуманістичну спрямованість [2, 136].

Одним із важливих питань, що вивчається акмеологією, на думку В.О. Сластьоніна і Л.С. Подимової, є співвідношення професіоналізму і творчості. Акмеологія як наука про вершину творчого розквіту особистості виділяє такі категорії: творчу індивідуальність, процес саморозвитку і самовдосконалення, креативний досвід як результат самоактуалізації. Ці категорії складають базисні основи інноваційної педагогіки [4, 52].

Інноваційна педагогіка стверджує, що людина постійно рухається у напрямку особистісного зростання, творчості і самодостатності розвитку своєї суб'єктності.

На думку А. Маслоу, в кожній людині закладені потенційні можливості для позитивного зростання і вдосконалення. При цьому він розглядає творчість як найбільш універсальну характеристику, іманентно закладену в людині від народження. Люди здатні самі формувати своє життя, завжди прагнучи до вершин особистісного зростання [5].

Найвиразніше феноменологічні ідеї виражені у роботах К. Роджерса. Психолог зазначає, що вся поведінка людини надихається і регулюється певним об'єднуючим мотивом, який він назвав тенденцією актуалізації. Це прагнення зберегти і розвинути себе, максимально проявити свої кращі якості, закладені від природи, стати повноцінною функціонуючою особою і складають основу сутнісної природи людини як особистості [5].

Таким чином, зарубіжні психологи доказово стверджують наявність потенційних ресурсів у кожної людини в самоактуалізації і самореалізації своїх можливостей, що потребує перш за все, розвитку творчих здібностей.

На думку С.О. Сисоевої, творчий вчитель - це творча особистість з високим ступенем розвиненості мотивів, характерологічних особливостей і творчих умінь, що сприяють успішній творчій педагогічній діяльності, і яка, внаслідок спеціальної професійної підготовки та постійного самовдосконалення набуває знань, умінь і навичок педагогічної праці, оволодіває уміннями формування творчої особистості учня у навчально-виховному процесі [3, 98].

Як зазначають російські дослідники, вчитель-новатор реалізує у педагогічній діяльності, обов'язково включається в креативний процес, який актуалізується в креативному результаті. Цей результат виражається не лише в матеріальних, а потім в духовних цінностях, але і в особистому перетворенні в ході створення не лише суб'єктивно, але і об'єктивно нового продукту. Виходячи з цього, вчені зазначають, що інноваційна діяльність

утворює трирівневу структуру, де основою служить рефлексія – осмислення особистістю власної пошуково-творчої діяльності, креативно-перетворююча діяльність і співтворчість [4, 53].

Творча діяльність виявляється як вища характеристика професійної творчості. Вона є особливою категорією, яка включає:

- інтелектуально-творчу ініціативу;
- інтелектуальні здібності, широту і глибину знань;
- чутливість до протиріч, схильність до творчого сумніву, здатність випробовувати внутрішню творчу боротьбу;
- інформаційний голод, відчуття новизни, незвичного в проблемі, професіоналізмі, потяг до пізнання.

Формування творчої індивідуальності педагога – це динамічний інноваційний процес перетворення і саморозвитку особистості. Ядром творчої індивідуальності є продуктивна самосвідомість, що розуміється як:

- усвідомлення неповторності особистості у порівнянні себе з іншими;
- сукупність креативних проявів і уявлень про себе;
- цілісність і гармонійність, внутрішня єдність індивідуальних креативних особливостей;
- динамічність і безперервність процесу власного саморозвитку особистості і становлення її як творця;
- самоствердження особистості і усвідомлення власної компетентності;
- самореалізація творця і усвідомлення власної значущості в особистому і соціальному аспектах [4, 56].

Вище зазначене актуалізує втілення акмеологічного підходу у підготовку магістрів педагогіки вищої школи до інноваційної професійної діяльності.

Акмеологічний підхід являє собою систему принципів, прийомів і методів, що дозволяють вирішувати акмеологічні проблеми та завдання.

На нашу думку, реалізація акмеологічного підходу полягає у спрямованості педагогічних впливів на актуалізацію творчого потенціалу майбутніх фахівців, підвищення у них професійної мотивації і мотивації

досягнення успіху у діяльності, готовності до педагогічних нововведень, моделювання маршруту професійного самовдосконалення з урахуванням своїх потенційних здібностей та потреб суспільства, що в свою чергу передбачає створення умов для оволодіння магістрантами сучасними методиками і технологіями навчання і виховання, самовиховання і саморозвитку.

Педагогічні умови реалізації акмеологічного підходу у професійно-педагогічній підготовці магістрантів включають: ціннісне наповнення змісту освіти; надання повноцінної інформації про сутність, цінності і цілі педагогічної діяльності, професійного саморозвитку; демократичний стиль спілкування, створення психологічної атмосфери співпраці і співтворчості; орієнтація на положення активно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого, розвивального, індивідуально-диференційованого педагогічних підходів; інноваційність, діалогічність, контекстність, практикоорієнтованість освіти; інтеграційний підхід до організації акмеологічно спрямованої виховної діяльності; використання ігрових, дискусійних, проектних технологій, професійно-мотиваційних і рефлексивних тренінгів.

Таким чином, акмеологічний підхід у підготовці магістрів педагогіки вищої школи до інноваційної професійної діяльності є важливим інструментом, що дозволяє осмислити закономірності розвитку особистості майбутнього педагога, співвіднести індивідуальний і творчий початок, стимулювати рефлексивне виконання дій, формувати готовність майбутніх викладачів до здійснення інноваційних процесів у власній професійній діяльності.

Проведене дослідження, не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Подальшим напрямом наукових розвідок автора є аналіз становлення педагога-новатора, досягнення ним вершин професіоналізму в умовах інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу.

ДЖЕРЕЛА

1. Акмеология в вопросах и ответах / А.А. Деркач, Е.В. Селезнева. – М.: Издательство НПО «МОДЭК», 2007. – 248 с.
2. Акмеология: Учебное пособие / А. Деркач, В. Зазыкин. – СПб: Питер, 2003. – 256 с.
3. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
4. Слостенин В. А., Подымова Л. С. Педагогика: Инновационная деятельность. – М.: ИЧП «Изд-во Магистр», 1997. – 308 с.
5. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер, 1997. – 606 с. (31)

В статье рассматриваются вопросы, связанные с проблемой реализации акмеологического подхода в контексте подготовки магистров педагогики высшей школы к инновационной профессиональной деятельности. Автор дает характеристику основным категориям акмеологии, раскрывает сущность акмеологического подхода, обосновывает психолого-педагогические условия его реализации.

Ключевые слова: *акмеология, акмеологический подход, творчество, творческая индивидуальность, стремление к профессиональному успеху, инновационная профессиональная деятельность.*

Questions, related to the problem of realization of akmeological approach in the context of preparation of master's degrees of pedagogics of higher school to innovative professional activity, are examined in the article. An author characterizes basic categories of akmeology, exposes essence of akmeological approach, grounds psychological and pedagogical terms of his realization.

Keywords: *akmeology, akmeological approach, creation, creative of teacher, creative individuality of teacher, creative self-perfection, aspiration near professional success, innovative professional activity.*